

b. Dissabte de Carnestoltes a l'esplai

El Carnaval s'inclou dins del marc de la Festa Popular. Ha esdevingut una de les manifestacions més festejades pel poble. Cal partir, però, de tres premisses prèvies que determinen, en certa manera, el tarannà del nostre carnaval.

- D'una banda, el Carnaval no és una celebració d'exclusivitat catalana, ja que té un abast molt més ampli a totes les terres d'arrels llatines.
- El Carnaval és tot un cicle festiu que comprèn diverses celebracions. A cada territori pot tenir un temps de celebració diferent.
- D'altra banda, la festa carnestoltenca és de substrat pagà. Sovint costa esforç d'integrar-la dins la nostra realitat cristiana. Durant molts anys, tant les institucions polítiques com religioses han prohibit i condemnat la seva celebració, ja que convida al desordre social.

Malgrat que el Carnaval no sigui autòcton i les arrels hagin estat, en un principi, paganes, és una festa que ha arrelat fortament a la nostra cultura. I pel que fa als seus continguts i a les seves possibilitats educatives, pot inserir-se i tenir ple sentit dins les nostres institucions d'arrel cristiana.

Un dels factors que intervenen en el Carnaval i que determinen la seva essència és la consciència de col·lectivitat, i és que el Carnaval, i sobretot, el Dissabte, és fonamentalment una festa comunitària.

Reprement el fil d'un dels discursos anteriors, aquest constitueix un aspecte certament controvertit, especialment per als que provenen d'un àmbit urbà.

Quina és la nostra comunitat més immediata? És la ciutat, o aquesta esdevé massa gran i heterogènia? És el barri? Tenim consciència de barri quan majoritàriament només hi anem a dormir? Estem convençuts que el barri és la cèl·lula nexa per a sentir-nos ciutat?...

A l'hora de depositar la nostra realitat, el nostre entorn més immediat, en un ambient fonamentalment urbà, costa de trobar-hi un marc que ens situï com a col·lectivitat. En qualsevol cas, el Dissabte de Carnaval és una ocasió d'excepció per a llançar-se al carrer mitjançant la rua, la desfilada, la comparsa, la cercavila...

La rua, com a element que han incorporat molts districtes al seu carnaval, és un bon recurs per conèixer i donar-se a conèixer. És una mena d'aparador d'entitats que permet assabentar-se de la presència de les diferents institucions al barri.

I això enllaça amb l'aspecte integrador i socialitzador del Carnaval.

El Carnaval, com a festa col·lectiva, no té cap sentit que el celebrem a porta tancada. L'esplai, com a entitat que ha de tenir una presència en el barri, ha d'estar vinculat a la festa col·lectiva.

D'una banda, l'esplai ha de ser present en els òrgans de participació del barri, ha de participar en l'organització de la festa del Dissabte de Carnaval mitjançant la seva presència activa a la comissió de festes o a la coordinadora d'entitats, etc.

Ha de participar en l'execució de la festa, per exemple, pot col·laborar en el servei d'ordre de la rua, en la senyalització, en la confecció de pancartes... i aquests aspectes són tan educatius per a l'infant (ja que se li atorga protagonisme i alhora responsabilitat) com per a l'equip de monitors/es.

D'altra banda, l'esplai ha d'actuar com a plataforma de la festa col·lectiva. Hem dit abans que no té sentit de muntar-nos un Dissabte de Carnaval per a nosaltres sols. L'esplai ha de ser un espai de motivació i preparació del Carnaval per celebrar-lo després al barri. En qualsevol cas, ha d'esdevenir un element de dinamització social.

També el Carnaval ofereix una ocasió per treure a la llum els motius de queixa de la col·lectivitat i exposar-los públicament, i aquí pren el seu caire reivindicatiu, que pot esdevenir un valor educatiu: la denúncia d'allò que no és just i l'exigència de compromís davant d'una responsabilitat.

El Dissabte de Carnaval, amb caire de festa, de burla, i davant la rialla més o menys complaguda de l'autoritat, és ocasió de donar sortida explícita a tots aquells fets que han anat carregant la comunitat. I això passa per diferents nivells d'integració:

- Sentir-se part d'un col·lectiu.
- Conèixer la realitat.
- Ser conscient de les necessitats.
- Ser capaç d'expressar-ho.

Quan s'inverteix l'ordre establert es cau en l'absurd i aleshores esdevé un blanc fàcil d'escarni. El capgirament de l'ordre de les coses provoca la rialla, però es tracta d'una rialla a mitges i d'un joc de símbols, ja que l'home sap que difícilment podrà trastocar l'ordre establert dels fonaments de l'estructura social.

Aquesta rialla a mitges, aquest jugar a ser sense ser, es concreta en la disfressa, la imitació i la paraula.

La modificació de la presència física, la disfressa, consisteix a emmascarar-se, a escapar d'un mateix per esdevenir un altre, des de l'anonimat.

La paraula esdevé mordaç. Envoltada de disfressa i gresca, dóna forma als pensaments que es tenen, però que no es formulen.

Així els orígens, la tradició i altres aspectes que la quotidianitat ha anat afegint han configurat el nostre Carnaval, i malgrat que la seva essència no ens sigui pròpia, sí que l'hem integrada a la nostra identitat, i li hem atorgat un sentit especial, i una manera de celebrar concreta. Agullana, Albons, Cadaqués, Capmany, Barcelona, Olot, Platja d'Aro, Sant Feliu de Guixols, Sitges, Tortellà, Vilanova i la Geltrú, Verges i Vidreres són exemples de les moltes poblacions que d'una forma o altra celebren el Carnaval.

Desenvolupament de la festa

La festa en la intimitat del grup petit

Sense perdre el seu sentit, podem aprofitar la festa de Carnaval per celebrar-la en la intimitat del grup petit. L'evolució grupal o d'altres circumstàncies –especialment en grups d'adolescents i joves– ens poden aconsellar que celebrem el Carnaval entre cometes a porta tancada, sense oblidar, però, el seu sentit universal: se celebra en molts altres indrets del poble, ciutat, país, món. És una ocasió formidable de promoció relacional per al grup. Uns tocs d'animació programada –un senzill concurs de disfresses, unes danses prèviament assajades, una guitarra no gaire lluny, unes cintes de música adequades, etc. poden ser un bon i necessari complement per assolir l'èxit d'una festa que necessita, sobretot, a part d'unes bones disfresses, una bona dosi d'espontaneïtat.

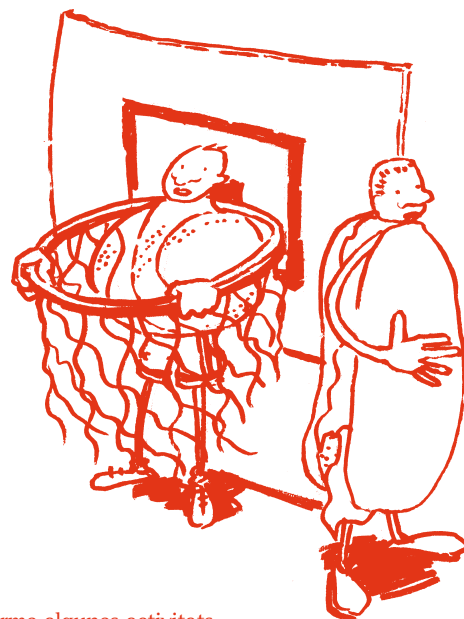
La festa de barri

Potser el Carnaval és una de les festes que més tradicionalment s'aprofita per ser celebrada en el barri/poble. Seria bo poder dir, per exemple, a través del Consell de la Joventut Local –o en d'altres instàncies coordinadores cíviques o eclesials– que ens hem posat d'acord amb l'espai de la parròquia veïna, els escoltes de l'Escola, els grups d'Hora-3 i els de la JARC. Entre tots i amb l'ajut de l'Ajuntament hem llogat un petit grup d'animació musical i de danses populars. Aquell monitor tan divertit s'ha ofert per fer de rei Carnestoltes i portarà el fil conductor dels concursos de rues i disfresses, així com dels d'embarbussaments i refranys. Entre la Caixa d'Estalvis i els botiguers ens paguen els trofeus i ens fan difusió dels cartells per convidar d'altres infants i joves no associats. Només amb això hem fet barri, hem fet cultura i llengua catalana i hem promocionat l'associacionisme. De fet, hem animat socioculturalment d'una forma molt intensa en una sola tarda.

La festa de centre

Hi ha d'altres ocasions en què, abans de fer barri, ens convé de dur a terme algunes activitats com a centre o institució, ja que hem de refermar la nostra pròpia identitat grupal. El motiu d'això pot ser perquè encara ens coneixem poc, perquè fa poc temps que ha nascut el centre, o bé perquè altres circumstàncies ho recomanen.

L'estructura pot ser similar a la que fem amb el barri. Cada grup prepara les seves disfresses i rues. Hi ha el rei Carnestoltes i es fan els concursos pertinents. Cal dir que la festa de centre és una ocasió idònia per convidar els pares

dels nois i noies. Així aquests ens podran conèixer –a l'equip de monitors/es- i podran observar com treballem amb els seus fills. A banda de com a mers espectadors, fóra bo que féssim participar els pares en la preparació i organització de la festa, o per què no, com un grup més que participa i viu de la festa, la qual gaudiria d'un molt interessant to familiar.

El rei Carnestoltes

Quan parlem del rei Carnestoltes com a personatge, ens referim a algú que fa de rei, a diferència del Carnestoltes com a ninot o gegant.

El rei, com a personatge, ens permet:

- Que sigui el conductor–animador de la festa-espectacle, si fem concursos, presentem rues, llegim pregons, etc.
- Que vagi dient refranys, embarbussaments, endevinalles, dites populars, acudits, etc. (treballem la llengua i la cultura).
- Que ensenyi cançons, danses, etc. (també ho poden fer, però, els seus patges).
- Sempre impressiona més un personatge viu que no pas un ninot.

El rei, com a personatge, ens demana:

- Algú amb capacitat i voluntat per fer el seu paper.
- Que aquest algú es prepari: el pregó, alguns embarbussaments, dites populars, endevinalles, etc., així com alguna activitat de xerinola ben oportuna, si cal.
- L'ideal seria un bon equip de treball que ajudés el rei a preparar-ho tot, i a més s'encarregués de disfressar-lo i maquillar-lo adequadament.

També, com a ninot, ens ofereix altres oportunitats i alternatives:

- Preparar el rei serà una molt interessant activitat plàstica.
- Un patge oficial pot ser l'encarregat de llegir el pregó. També és possible que aquest pregó hagi arribat per correu certificat, i el llegeixi el responsable del centre, o algun infant.
- En la paròdia de l'enterrament, el rei ninot pot ser cremat. Els nens/es no poden manipular el foc. És preferible que deixem aquesta activitat a l'àmbit comunitari, (si per exemple en el nostre barri o poble es fa la crema del Carnestoltes).
- En alguns llocs es combina el rei personatge per a les paròdies de benvinguda i el rei ninot per a les de l'enterrament.

Ara bé, no hi ha festa de Carnaval amb un nivell de qualitat de disbauxa suficient sense un bon pregó que convidi i inciti a la xerinola i la tabola. Llegit en directe, en diferit o en play-back per l'autoritat competent, per un patge o pel mateix rei, recitat de memòria, amb música de fons, manuscrit o amb lletra d'ordinador. D'una o altra manera, ha d'haver-hi un pregó que presenti i doni la benvinguda a la nova festa de Carnaval.

El ball de disfresses

Evidentment, el ball de disfresses i la seva organització sempre estaran determinats i condicionats pel tipus de festa que realitzem: de grup, de centre, de barri...

Un element motivacional important pot ser el concurs de disfresses i comparses. Com en qualsevol concurs, aquest haurà de venir definit per unes bases en les quals es determinin els aspectes següents:

- Qui hi pot participar i quines categories determinem. Hem de tenir clar si l'obrim a d'altres grups o infants i joves no associats; hem d'establir les categories per edats, les classes de concurs, individuals, comparses, etc.
- Tipus de material: roba o només paper; confecció casolana i original; pressupost màxim en material, etc.
- Quines persones formaran el jurat.
- Quins criteris principals utilitzarà el jurat en la valoració: originalitat, confecció, elements ambientals complementaris en la presentació de ball (música, danses, etc.).
- Quins premis s'atorgaran segons categories i classificacions.
- Hora i lloc on cal inscriure's el mateix dia i moment del ball de disfresses; nom/pseudònim i títol de la disfressa/comparsa.

Per altra banda, trobem les rues. La rua és un element cabdal per donar un sentit universal a la festa de carnaval. La nostra comunitat (grup, centre, barri) decideix mostrar la seva màscara a la resta de conciudadans, és a dir, a la resta del món que té a l'abast. Alhora, mostrem la nostra capacitat de disbauxa i xerinola. Deixem anar la nostra alegria per celebrar el Carnaval amb la societat.

El rei Carnestoltes, els seus patges i el seguici marquen el pas i l'itinerari pels carrers del barri/poble. La rua acaba en el lloc on es celebrarà el ball de disfresses. Abans d'iniciar el ball el rei –o qui el representi- llegirà el seu pregó, que inaugura les noves festes de Carnaval.

Pregó d'en Carnestoltes

Si Carnestoltes murietur
tutis anis renacietur.
Paraulas són de un profeta
que me apar és Mojamet.
Escritas a la paret
ab lo dit de la secreta.
Ya que vas a fer un sermó
qu'és de tanta consecucència,
vos demano la paciència
y que tingau atenció,
y os encarrego de pas
que si os dona pena'l vent,
lo estranyeu tots quietament
perquè no pasia del nas.
Mireulo resucitat
y encara que ara és petit
poch a poch pendrà esperit
y creixerà molt habiat.
Oh ! cosas veureu
en tot lo temps que viurà !
Perquè veure os farà
lo blanch negre a tot arreu.
Os farà veure famella
lo mascle més acabat,
y mascle a lo que no ha nat
ab tanta dicha y estrella.
De dia no estarà quiet,
de nit no tindrà repòs,
y tenint un treball gros
semblarà que res no ha fet.
Dóna forses al caigut
tira per terra'l valent
fa perdre l'enteniment
al home qu'és més astut.
Fa senyora a la criada
y criada a la mestressa.
Y a vegades, sense fresa,
fa obrir la porta tancada.
Lo seus remeis són molt grans
per curar les malatias,

però les hidropesias
no las cura fens tots Sants.
En fi, jo no puch aquí
referirvos tan breument
lo que vostre enteniment
suplirà'l que no pot dir.
Sols puch afirmar que són
no menos grans que increibles,
per no dir casi imposibles
los serveis que fa a tot hom.
Ultimament vos puch di
que'l Carnestoltes nos proba
l'amor que té a Vilanova
volent renaixer aquí.
No hu creyeu tots així ?
Pues may més pugui'l dolent
que turbia aquesta alegria
ni veure estrelles de dia
ni de nit lo sol lluent.
Perturbareu la unió
que tots deveu conservar
per poderlo celebrar
en aquesta ocasió ?
Brameu tots, no tingueu po.
Pues ja que os veig disposats
a celebrá ab unió,
aquesta gran funció,
canteu ab mi tots plegats:

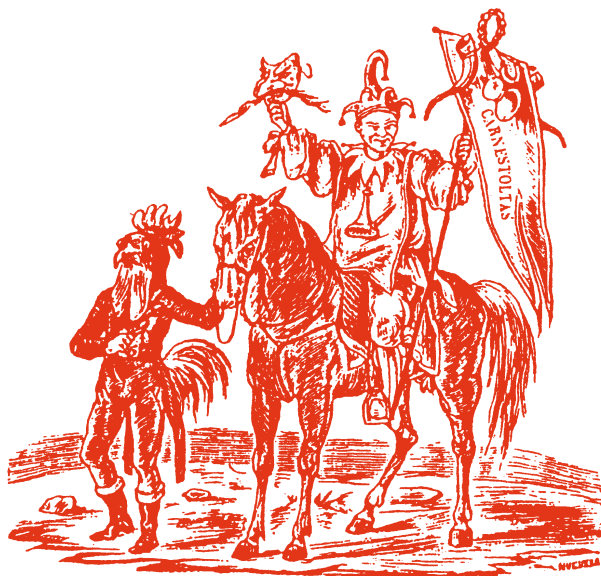
Cant:

Viva Carnestoltas,
Viva ab alegria,
que a coneixe as dóna,
en aquesta vila.
Viva, viva, viva,
viva, viva, viva.

Ilustres vilanovins
vosaltres teniu la glòria
de que os tingui a la memòria
primé que a tots los veins.

Discurs d'en Carnestoltes pronunciat per Joan Sieyes a Vilanova i la Geltrú l'any 1851.

GARCIA, X. Vilanova i la Geltrú i el seu gran Carnaval. Barcelona. Pòrtic, 1972

EMBAIXADA DEL MOLT GRAN Y MOLT PODERÓS **CARNESTOLTAS**

**la cual remet desde la China, per un personatge de confiança,
anunciánt la seva vinguda y decorós festeitx, que vol que
se li fasi al seu arribo en la ciutat de Barcelona**

*Anllustrats barcelonins,
vosaltres que ab nobles fins
segons la fama pregona
sou tots fills de Barcelona;
sens contá los forastés,
(que aixó ja està dit de mes)
vosaltres que tinch entés
esperau lo que ha promés
sense faltá tantas voltas
lo mi Senyó CARNESTOLTAS,
vosaltres pues sapiguéu
que ja ha arribát lo correu;
y detrás del correu Jó
que so lo embaixadó.
Y pues que desde la China
á bordo de una petxina
só pasát tota la mar
ab cosa poch mes de un quart,
advertin, per millós senyas
que no portaba espardeñas;
y que tot determinat,
dich CARNESTOLTAS vos quart.
Vos llegiré ma embaixada
desde'l pla de la Esplanada
arribánt fins al Padró,
ab un caball de cartró;
donant la volta per dal*

*del carrer del Hospital,
tot fen sals y piruetas
arribaré a Canaletas,
y si no tinc cap desgracia
potsé arribi fins a Gracia.*

*Axis mascles y famellas
axampleu un pam les orelles
que ja casi estich á punt
de da la embaixada á llum.*

*Já es notori a tothom,
que en lo seu palau del Born
te lo seu allotxament
ab son ministre potent,
y que desde allí es clá
que'l que no es cégu'l veurá,
ab sa llustrosa presencia
que ha tothom daré audiencia.*

*Mes antes advertesch jó
que pasará a Mataró
ahont las autoritáts
de vilas, pobles, ciutáts;
ab carnabalesch content
y ab molt acompanyament
de gent de broma y de gresca
lo rebrán tots á la fresca,
y sent la hora rodona.*